

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Machvmetis Saracenorum Principis, Eivsqve Svccessorum
Vitae, Ac Doctrina, Ipséque Alcoran**

Bibliander, Theodor

[Basel], [1543]

VD16 VD16 K 2583

Philippi Melanchthonis præfatio, de historiæ huius utilitate, lo[n]ge
doctissima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98259)

MVLTAE sunt partes in historia ad uitam utiles, sed omnium utilissi-
mae sunt religionum atq; imperiorum descriptiones, quarum dua-
rum rerum consideratio maxime digna est praestantibus ingenijs.
Et ut ego quidem existimo, haec historiae initia fuerunt. Hoc consi-
lio primum institutum est, mandare literis res gestas, ut uerae religionis memoria
10 conseruaretur: deinde ut gentium ortus ac mutationes, & imperiorum seriem
posteritas cognosceret. Nec uero dubium est, historias prodesse & ad cognitio-
nem religionis, & ad confirmandam in animis pietatem. Ut enim illi hominu
ueterissimi Deum nominantes, addebant mentionem patrum, uocabantq;
Deum Abraham, Isaac, Iacob, ut cauerent, ne posteritas acciperet peregrinas
religiones sine testimonio eius uerbi, quod patres minime ambiguis signis ac-
ceptum de coelo, posteris per manus tradiderant: ita nobis conducit, intueri o-
mnium aetatum spacia, ac uidere qua serie Deus propagarit Ecclesiam suo uer-
bo, nequam religionem cum ea doctrina pugnantem amplectamur. Deinde
conducit uidere, quomodo interea nouas atque impias opiniones diabolus in
10 mundo sparserit, quae celeriter in tanta caligine humanaru mentium uires ac-
ceperunt, & orbem terrarum late peruagatae sunt. Haec exempla nos de mul-
tis magnis rebus admonent. Ostendunt Ecclesiam omnibus aetatibus exiguiam.
& spretam fuisse, ut ad afflictionibus exerceretur: ac disceremus pendere eam a
diuina ope, non humanis consilijs conseruari. Docent item, ne magnitudine
potentiae, opum, gloriae, consensu multitudinis moueamur, ut uerbu Dei cer-
ta auctoritate acceptum abijciamus. Omitto alias utilitates multas, quae ex locu
pletiore historia sumi possunt. Quantum ad plerasq; controuersias Ecclesiasti-
cas dijudicandas uetera exempla conducunt: qua in re iure reprehendenda est
negligentia illorum, qui sedentes ad gubernacula, passi sunt interire huius ge-
neris uetera scripta, nec dederunt operam ut perpetua historia contexeretur.
Extant reliquiae nonnullae ueterum, libelli Eusebij & Theodoret, in quibus &
si multa saecula etiam superiora desiderantur, tamen quam sit Ecclesiae necessa-
ria historia, illi ipsi libelli indicant, ostendunt enim, quid uetus Ecclesia de ple-
risq; controuersijs pronunciarit. Quanquam autem indocti haec testimonia
negligunt, sicut in uniuersum de cura antiquitatis ait Thucydides, *οὐτως ἀτα-*
λακτως τοῖς πολλοῖς ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας, ὡς ἐπὶ τὰ ἱστορικά μάλιστ' ἐπὶ πᾶσι, tamen
eruditus magno usui sunt. Equidem perhorresco toto pectore, cum animo in-
tueor Ecclesiam in historijs depictam. Video enim nulla non aetate horribili-
ter dilaceratam esse. Et ut in fabulis, ex Gigantum sanguine terra statim alios gi-
40 gantes genuit: ita subinde ex haereticis orti alij recentes prodierunt, fuitq; inter
tot factiones difficilis dijudicatio, quae esset uera Ecclesia, quis portus tam tur-
bulentis tempestatibus tenendus esset. Haec tamen interea diuina ope seruata
est ita, cum pauci homines docti & pijs sinceram Euangelij doctrinam retine-
rent, & propugnarent. Id exemplum me quidem non leuiter confirmat, consi-
derantem hoc tempore, quam multi undique oppugnent puram doctrinam,
quam uarij motus ac *πάνοι* pleriq; aduersus bonos exoriantur. Confirmor
etiam multis in rebus, sententijs & iudicijs illius ueteris & sincerae Ecclesiae.
Nec habemus uberiores historijs illarum ueteru rerum, quam Epiphanijs scri-
ptum: in quo cum haeresium confutatio instituta sit, historica multa inserta sunt.

Ex eo autōre propemodum continua historia ueteris Ecclesiæ excerpti posset, si quis prudenter ipsius narrationes cōtexeret: eamq; rem optarim alicui Principi curæ esse. Hactenus breuiter dixi, historias conducere ad religionis cognitionē, quod etsi non ualde obscurū est, tamen illud opinor manifestius esse, his qui sunt in Rep. debere notas esse historias de serie imperiorū, quæ causæ mutationes atq; inclinationes imperijs attulerint. Et ut nō uelint res uetustissimas cognoscere, certe presentis temporis regna considerata sunt, quibus artibus atq; auspicijs creuerint, quas res gesserint, quæ singularum gentium sint naturæ, uoluntates, atq; opiniones, quæ religione, legibus, fœderibus, natura cōiunctæ atq; confociatæ sint, quæ perpetuō inter se inimicæ sint, quæ concupiscant monarchiam, qua disciplina domi pacem muniant, qua foris regāt exercitus, quo genere copiarum, armorum, præliandi utantur, quæ ipsa tamen nemo cognoscet, nisi multa legat, audiat, atq; exploret: imō nisi etiam multa ex historijs sumpta ad res præsentis conferat. Polybius scribit non aliud præceptum Ducis plus momenti habere, quā ut non modo uires, sed etiam ingenia sensusq; hostium norit. Cum igitur uniuerso Christiano homini iustū et propemodum naturale dissidium & perpetuum bellum sit cum Turcica natione, & hoc tempore bellum exarserit, in quo nobis non modo de libertate nostra, de legibus, deq; cæteris ciuilibus ornamentis, sed etiam de religione planeq; pro aris & focis cum Turcica natione dimicādum est, magnopere prodest nostris Principibus res Turcicas diligentissime cognoscere. Ad studium non solum inflamat animos, sed etiam instruit, & in plerisque momentis rerum cautiōres reddit. Itaque cum nactus essem hanc rerum Turcicarum à diuersis, ijsq; fide dignis traditam historiam, hic quoque publicandam esse duxi, ut plures legerent: tibiq; nominatim dedicaui, quem iam in hoc tyrociniō literario, omnium gentium historias audivisse legere & excutere conuenit. Vides quantam frater tuus laudatissimus Princeps negotiorum molem sustineat, in iurisdictione, in quotidianis deliberationibus rerum maximarum. Hic in tanto occupationū concursu, tamen legit plurimum. Et ut Cato in Senatu dicitur aliquid temporis ad legendum futuratus, ita hic sepe inter disputationes senatorias libros habet in manibus. Legit de religione non eorum tantum scripta, quorum probat sententiā, sed etiam aduersariorum. Multa inquirat ac legit de iure. Historiam uero Græcam, Romanam, Ecclesiasticam, res imperij Germanici, maiorum suorum non modo res gestas, sed etiam domesticā uitam, & omnes grauiōres controuersias meminit: qua in re sæpe non modo studium, in tantis occupationibus, sed memoriā etiam & iudiciū eius admiror. Quoties de motibus Ecclesiæ, de regnorum mutationibus, de ingenijs, moribus, uoluntatibus, officio eorum qui uersantur in Repub. de periculis prouidendis aut depellendis disseritur, quā ille aptas ex historijs imagines accommodat. Vt igitur Nestor apud Homerum hortatur Menelaum, ut fratris Agamemmonis sedulitatem imitetur: ita & te decebit magis amare historias, admonitū fraterno exemplo. Cum autem hunc librum de rebus Turcicis leges, primū cogitabis, quantum initio uulnus acceperit Ecclesia, nato impio dogmate Mahometi in illis Arabum desertis: quæ ut sunt fœcundissima uenenatarum bestiarum, ita fuerunt & hæresium ac discordiarum Ecclesiasticarum, ut genium loci nō raro admirer. Ibi pestilentissimæ hæreses natæ sunt Ebionis, Gnosticorum & Manichæorū, deinde accessit ex uicinia tumultus Arianus. Ex hæresium confusione ortum est delirium Mahometi. Et celeriter cōtagium occupauit animos ambigentes, tot antea dissensionibus perturbatos. Ita dedit mūdus pœnas spreci Euangelij, & curio.

& curiositatis, qua sibi quisque immani audacia fingeat novas opiniones. Postea per seditionem & tyrannidem error propagatus & stabilitus est. Aliquanto post Turcica gens cum mercede militaret in Asia, ex antiquis effusa sedibus hanc impietatem amplexa est, credo ut facilius potirentur imperio uicinarum gentium.

Sacra litera uaticinantur de regno Gog & Magog. Me autem & Turcicae gentis origo & professio, et magnitudo successuum mouent, ut existimem hoc ipsum regnum Turcicum significari. Cum igitur constet Turcicam professionem pugnare cum Euangelio, cum arma gerant hanc ipsam ob causam praecipue, ut deleant nomen Christi, ut uastitatem in Ecclesia efficiant, sicut propheta de Gog & Magog praedixerunt, execrari Turcicum regnum omnes pii debent. Principes uero Christiani nominis ad propulsandam illam pestem, omnia consilia, & omnes uires conferre debebant. Ecclesia contaminata multis uitijis, impijs cultibus, & alijs peccatis toto orbe terrarum, dat poenas. Haec causa est, cur tanti fuerint successus Turcicae gentis. Sed uereor olim hanc nationem & reliquas uicinas, daturas esse poenas, cum reliquorum uitiorum, tum uero etiam negligentiae, quod hostem summa crudelitate in uicinia, & fere ob oculos grassantem, & exercentem foedissimum latrocinium, non arcemus, quod Graecam nationem, cum qua religione, societate imperij, & multis foederibus coniuncti fuimus, non ex hac miserrima seruitute eripimus. Paulo ante adhuc Graecia domicilium fuit doctrinae religionis, & omnium optimarum artium. Quam multos enim eruditos in omni doctrinarum genere nuper etiam habuerit, inde aestimari potest, quod exilio Graecorum in Italia non modo Graeca linguae studia excitata sunt, sed etiam restituta ceterae artes, quarum uix umbram quandam antea tenebant Latini. Non recitabo laudes antiquae Graeciae, quanta uirtus, quanta sapientia eius nationis fuerit, quantum ei debeamus, propterea quod disciplinas partim inuenerit, partim expoliuerit. Illud saltem consideremus, quam alienum sit a pietate, non affici acerbissima calamitate eius partis Ecclesiae, quae omnium longe florentissima fuit, deinde quae fortissime dimicans pro libertate, hoc est pro religione, disciplina, & legibus, tandem non uirtute uicta, sed assiduitate bellorum confecta conciderit. Errant enim si qui putant Graecos parum fortiter depugnasse pro patria. Annos amplius sexcentos penes perpetuum bellum gesserunt cum Mahometicis primum in Asia, postea cum Turcis in Graecia, Bisantium aliquoties obsidione cinctum est. Multa ingentia praelia commissa sunt. Sed ad extremum deserti Graeci, tantam barbarorum multitudinem soli non potuerunt sustinere, totaque gens hoc tempore non aliter concidit, quam olim ad Thermopylas Spartani dimicantes cum Xerxis exercitu. Refert enim adhuc Graecia aliquid antiquae uirtutis. Et audio nunc quoque praestantissimos quosque duces Turcicorum exercituum, Graecos esse, & res maxime gubernari ac geri per homines Graecos. Etsi enim passim adhuc in Graecia reliqui sunt Christiani, tamen certus numerus liberorum patribus familiarum eripitur, qui ad Turcicos ritus & ad militiam instituuntur: multos exempla & gloria militaris, quae in generosis naturis acerrimus stimulus est, inuitat. Quam misera seruitus est, ubi religiones delentur, ciuilis disciplina tollitur, auelluntur liberi a parentibus ad impietatem, saepe etiam ad stupra, & nefarias libidines. Quales enim sint priuati mores Turcicae gentis, hic liber non obscure ostendit, cum imperatorum sauitiam, parricidia, & libidines describit. Tyrannis est perpetua, dissimilis imperiorum ueterum omnium, qua ex re animaduerti potest, non leuiter Deum huic postremae aetati mundi irasci, qua tantam

tyrannidē grassari sinūt. Significant enim scripturæ hoc postremū fore regnū, anteq̃ ille faustissimus & letissimus dies illucescat, quo Christus Ecclesiā suam liberatam ab omnibus malis nouo triumpho ducet in cœlum. Sed ita tamen grassabitur hæc tyrannis, non ut occupet uniuersum terrarum orbem. Reliqua erunt regna Christiani nominis, quæ barbariem illam reprimere debet. Quas enim dicemus esse causas uiris fortibus, cur arma capiant, si hæc non sunt causæ, uidelicet ne deleatur uera religio, ne coniuges, liberi, rapiantur ad impietatem & libidines, ne posteritas oppressa seruitute amittat cognitionem Christi, ne disciplina sublata, mores corrumpantur? Harum rerum magnitudine fortes uiros moueri decet. Hæc atq̃ alia similia ueniant tibi in mentem, legenti hunc librum. Nam harum rerum cogitatio cū alijs omnibus, tum uero maxime Principibus utilis est, eosq̃ ad res gerēdas præparat. Leges igitur et huius gentis, & aliarū historias: & ita leges, ut consideres, quæ exempla lectorē de religione, quæ de imperijs, quæ de morib. admoneāt: teq̃ omni studio excites ad pietatē, & ad ceteras uirtutes, quia sine auxilio Dei nec cōstituti nec retineri possunt Respublice. Et quidē pollicetur opem Deus pijs Principibus, sicut Psalmus inter laudes Dei hanc quoq̃ canit: Qui dat salutem Regibus. Cumq̃ imaginis Dei in terris Principes esse debeant, hoc est, exhibētes hominibus sapientiam, uidelicet doctrinam de Deo, & alias artes uitæ utiles, iusticiam, defensionem, disciplinam regendorum morum, si qui sunt dissimiles huic imaginī, quā terra & horrenda monstra sunt, qui cæci & amentes, odio Dei ardent, & delent piā doctrinā? Deinde illud ex Tragœdia tyranni præceptum imitantur:

Sanctitas, pietas, fides,

Præuata bona sunt: quā iuuat, reges eant,

Quod cum semel sibi persuaferunt, deinde ruunt in libidines, helluaciones, diripiunt publicas & præuatas facultates, exor bent sanguinem ciuium, grassantur fraude, simulatione sophistica, manifesta crudelitate: permittunt improbis infinitam licentiam, ut latissime uagetur turpitudine omnis generis. Quod monstrum abominabilius est tali belua, quā tota rerum natura polluitur: quæ tãquam furia in terras emissa, bellum cum Deo, cum legibus, cum honesta doctrina, cum tota natura generis humani gerit? Quid magis miserum est, etiam si adsint opes infinitæ, quā tale portentum esse, tanquam *uolūptates*, inuisum

Deo, cœlestibus angelis, omnibus hominibus, deniq̃ toti rerum naturæ: Sed Christus faciat, ut tu olim ita regas Rempubicam, ut uoluntas, consilia, mores tui ad imaginem Dei conueniant,

& Deum archetypum recte exprimant, Bene

uale. Mense Octobri, Anno

1537.